

Fortolkningsmeddelelse om pengeinstitutters adgang til modregning

1. Baggrund

Penge- og Pensionspanelet har i maj 2011 offentliggjort en rapport om initiativer for gældssatte. I rapporten anbefaler panelet, at der indledes drøftelser med branchen for at sikre en fælles praksis for modregning i forhold til transgbeneficiet.

Efter en gennemgang af blandt andet Pengeinstitutankenævnets praksis for modregning har Finanstilsynet udarbejdet denne fortolkningsmeddelelse om modregning.

2. Finanstilsynets opfattelse

Det er Finanstilsynets opfattelse, at det som udgangspunkt vil udgøre en overtrædelse af § 3 i god skik bekendtgørelsen, hvis Pengeinstitutter foretager modregning i sociale ydelser, som er nødvendige til at opretholde en beskeden levestandard, i indestående på budgetkonti, medmindre indeståendet har karakter af opsparing til fri rådighed. Tilsvarende vil det udgøre en overtrædelse af § 3 i god skik bekendtgørelsen, hvis Pengeinstitutter foretager modregning i beløb, der fejlagtigt indsættes på en konto i et pengeinstitut, hvor kunden ikke længere har en konto, fx på kundens tidligere NemKonto.

Det er Finanstilsynets opfattelse, at et enkeltstående, mindre, bevilliget overtræk, der ydes kort tid før der indsættes sociale ydelser på en konto, kan udignes ved modregning, når de sociale ydelser indsættes på kontoen, uden at der herved vil være tale om modregning i strid med reglerne i § 3. Dette forudsætter dog, at kunden ikke herved fratages mulighederne fra at opretholde en beskeden levestandard i den kommende måned. Herved sikres det, at pengeinstituttet vil være villig til at yde kredit til en kunde sidst på måneden for dække nødvendige leveomkostninger.

Modregning skal til enhver tid ske i overensstemmelse med rets- og ankenævnetspraksis.

Nedenfor gives derfor en gennemgang af regelgrundlaget for modregning i hovedtræk sammen med en beskrivelse af rets- og ankenævnspraksis i hovedtræk.

3. Regelgrundlag

3.1. *De almindelige betingelser for modregning*

Modregning kan ske efter aftale mellem kunden og pengeinstituttet, men selv uden en aftale følger det af de almindelige obligationsretlige betingelser, at der kan ske modregning. Modregning sker typisk i en kundes indestående i et pengeinstitut til hel eller delvis udligning af gæld til pengeinstituttet. Tvungen modregning kan ske, når følgende betingelser er opfyldt:

1. Fordringerne skal være afviklingsmodne. Det vil sige, at frigørelses-tiden for hovedfordringen (fx en indlånskonto) skal være indtrådt. Med andre ord skal pengeinstituttet være berettiget til at udbetale indestående på kontoen. Hertil kommer, at modfordringen (fx kundens banklån) skal være forfalden.
2. Fordringerne skal være udjævnelige. Dette betyder, at de efter deres art skal kunne udligne hinanden.
3. Fordringerne skal være gensidige. Fordringerne skal derfor bestå mellem de samme to parter.
4. Modfordringen skal være retskraftig. Med andre ord skal fx en bankkunde være forpligtet til at opfylde fordringen – eksempelvis et banklån.
5. Der skal afgives en modregningserklæring over for hovedmanden.

Hertil kommer, at modregningsadgangen kan være begrænset på baggrund af særlige lovbestemmelser, der afskærer adgangen til modregning. Fx er der ikke adgang til at foretage kreditorforfølgning i kapital- og ratepensionskonti, så længe ordningen løber. Hermed har pengeinstituttet heller ikke adgang til at foretage modregning i kontoen.

Trangsbeneficiet udgør endvidere en væsentlig begrænsning i adgangen til at modregne. Trangsbeneficiet beskrives nærmere nedenfor i afsnit 3.2.

En aftalt fravigelse af de almindelige betingelser for modregning, som er gennemgået ovenfor, vil kunne udgøre et urimeligt kontraktvilkår, og dermed være i strid med god skik bestemmelsens § 3.

3.2. *Trangsbeneficiet*

Det følger af retsplejelovens § 509, stk. 1, at der ikke kan foretages udlæg i aktiver, bortset fra fast ejendom, der er nødvendige til opretholdelse af et beskedent hjem og en beskedent levned for skyldneren og hans husstand.

Ved vurderingen af trangsbeficiets indhold skal der tages udgangspunkt i forholdene for skyldners husstand. Det er i den forbindelse ikke afgørende,

at der består en retlig forsørgelsespligt. Ved vurderingen af, om der efterlades skyldner det nødvendige til opretholdelse af et beskødens hjem, skal der derfor også tages hensyn til en samlevers økonomiske forhold.¹

Når der foretages udlæg i kontante midler – eller der modregnes i sådanne midler – skal der efterlades tilstrækkelige midler til, at husstanden kan klare sig økonomisk indtil næste lønudbetaling eller anden indkomst udbetales.

I det følgende gives en kort gennemgang af retspraksis og udvalgte kendelser fra Pengeinstitutankenævnet med henblik på at belyse transgbeneficiets indhold.

3.2.1. Retspraksis

I dette afsnit gennemgås den sparsomme retspraksis fra de seneste år om hvor stort et kontantbeløb, der skal efterlades skyldner og dennes husstand.²

Landsretten fandt i sin afgørelse i SKM2009.316 V, at SKAT ved sit udlæg i en konto havde overladt 5.000 kr. til skyldner. Landsretten fandt, at skyldner herved var overladt det nødvendige til dækning af sine og husstandens leveomkostninger. Se RPL § 509, stk. 1. Det bemærkes i den forbindelse, at skyldner ville modtage dagpenge 14 dage efter udlæggets foretagelse, og at skyldner havde 4 børn. Fogedretten, hvis afgørelse landsretten omgjorde, lagde endvidere i sin afgørelse til grund, at det også påhvilede skyldners ægtefælle at bidrage til disse børns underhold.

I U.2012.1081H stadfæstede Højesteret landsrettens afgørelse om, at alene et rådighedsbeløb på 2.800 kr. var fritaget for udlæg. Dette rådighedsbeløb skulle dække den sidste halvdel af den måned, hvor udlægget i en konto blev foretaget. Selvom dommen ikke udtrykkeligt forholder sig til størrelsen af rådighedsbeløbet for en hel måned, oplyses denne i dommen til at være 6.800 kr. for en familie med to voksne og to børn. Dette rådighedsbeløb var fastsat i forbindelse med en afdragsordning, som var etableret med hjælp var et privat rådgivningsfirma. Rådgivningsfirmaet udbetalte herefter 4.000 i starten af måneden og 2.800 i midten af måneden. Der foreligger i sagen ikke oplysninger om familiens udgifter bortset fra, at der hver måned afdrages ca. 12.000 kr. på gammel gæld.

¹ Jf. U.1991.449V. I afgørelsen fra 1991 havde en gårdmand en indtægt på ca.12.300 kr. før skat og samleveren en indtægt mellem 3.000 kr. og ca. 4.500 kr. Husstanden bestod af gårdmanden, samleveren, dennes datter. Herudover havde manden bidragsforpligtelser over for 2 børn. Landsretten stadfæstede fogedrettens afgørelse om, at der i gårdmandens løn kunne indeholdes 1.200 kr. månedligt.

² Fra tidligere retspraksis kan nævnes U.1973.1009/2Ø, hvor der blev gjort udlæg i et bankindestående på 1600 kr. for så vidt angår 1000 kr. De 1600 kr. udgjorde skyldners løn for en 14 dages periode. Skyldner var ugift og havde en husleje på 350 kr. om måneden.

3.2.2. Udvalgte afgørelser fra Pengeinstitutankenævnet

En gennemgang af kendelser fra Pengeinstitutankenævnet vedrørende trangsbeneficiet siden 2000 viser, at disse primært vedrører modregning i sociale ydelser.

En række afgørelser viser, at Pengeinstitutankenævnet er meget tilbageholdende med at acceptere modregning i sociale ydelser. Som anført i afgørelsen nedenfor (206/2005) synes rationalet at være, at sociale ydelser er udmålt efter at skulle dække almindelige leveomkostninger for klageren og dennes husstand.

Som eksempel kan nævnes nævnets afgørelse i 206/2005, hvor nævnet fandt, at der ikke kunne ske modregning i børnefamilieydelse. Klager var førtidspensionist. I afgørelsen blev det lagt til grund, at klagerens løbende indtægt alene bestod af førtidspension suppleret med eventuelle andre sociale ydelser samt børnefamilieydelse. Det anføres i afgørelsen, at det må lægges til grund, at disse ydelser ikke samlet overstiger, hvad der er nødvendigt til at dække almindelige leveomkostninger for klageren og dennes husstand.

Tilsvarende blev modregning nægtet i 202/2005: Modregning kunne ikke foretages i boligydelse på 2.904. Klager, der er pensionist, modtog udover boligydelsen kun pension. Indklagede blev pålagt at tilbageføre 2.904 kr.

I 232/2002 var klager en enlig mand med et barn, der gik på efterskole. Modregning kunne ikke foretages i sociale ydelser svarende til ca. 11.600 kr. om måneden, bestående af førtidspension på ca. 8.300 kr., boligydelse ca. 2.600 kr. og børnefamilieydelse på ca. 700. Modregning var herefter kun berettiget for så vidt angår midler, der oversteg de sociale ydelser.

1012/2009: Der kunne ikke ske modregning i et beløb på 10.486 kr., som var kontanthjælp til dækning af husleje og leveomkostninger for klageren og dennes husstand. Der foreligger i afgørelsen ikke oplysninger om husstandens størrelse.

Der er dog flere eksempler på, hvor nævnet har anset det for godtgjort, at trangsbeneficiet ikke var til hinder for modregning i sociale ydelser. Disse afgørelser er dog meget konkret begrundet og derfor udtryk for, at ankenævnet efter en konkret vurdering har følt sig overbevist om, at klageren var i stand til at leve for mindre end de sociale ydelser.

452/2011: Modregning i et indestående på en pensionists indlånskonto den 27. juni 2011, der bestod af udbetalt erstatning fra forsikring samt ikke brugt folkepension (i alt 9.102 kr.) var berettiget. Ankenævnet lagde vægt på, at der efter modregningen var et indestående på 1000 kr., som nævnet fandt var tilstrækkeligt til dækning af nødvendige leveomkostninger frem til den 30. juni, hvor der indgik ca. 6.000 kr. i pension.

Det indgår i vurderingen, om der kan ske modregning i sociale ydelser, hvor lang en periode disse skal dække, fx børnepenge, der udbetales kvartalsvist. Se følgende afgørelse:

103/2008: I starten af februar 2008 henstod der 20.802 kr. på klagers lønkonto efter modregning af et beløb på 5.828 til dækning af et overtræk. Indeståendet på lønkontoen bestod for en stor dels vedkommende af børneydelser, der netop var indbetalt. Forinden modregningen blev gennemført, var der overført et beløb på 5.250 kr. som formentlig gik til husleje. Ankenævnet fandt, at indeståendet på 20.802 kr. udgjorde tilstrækkelige midler til dækning af almindelige leveomkostninger for klageren og dennes tre børn uanset, at en væsentlig del af indeståendet hidrørte fra børneydelser, der netop var udbetalt og skulle dække et kvartal.

I forlængelse af transgbeneficiet bør det også nævnes, at Pengeinstituttankenævnet har truffet afgørelse om, at pengeinstitutter ikke har fuld modregningsadgang i indestående på budgetkonti, da indestående på sådanne konti kan betragtes som øremærket til aftalte betalinger.

403/2003: modregning i indestående på budgetkonto uberettiget, idet det beløb, hvori modregningen skete, var øremærket til aftalte betalinger på budgetkontoen.

Afgørelsen i 377/1994 accepterer dog modregning i indestående på en budgetkonto, da indeståendet havde karakter af opsparing til fri rådighed. I denne sag fremgår det, at der var opsparret et overskud over en periode på et år.

Afslutningsvist bør det endvidere nævnes, at beløb, der fejlagtigt indsættes på en konto i et pengeinstitut, hvor kunden ikke længere har en konto, ikke kan anvendes til modregning, se afgørelsen i 538/2011.